

EXTRA NUMMER.

STUDENTEN WEEKBLAD

REDACTEUREN:

C. G. J. VREEDENBURGH, W. L. Z. VAN DER VEGTE,
B. R. VAN LIDTH DE JEULE, M. ELION, C. J. BOUTEN,
W. BADON GHYBEN, MeJ. G. F. M. J. VAN GELDER.

ORGAAN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR STUDIEBELANGEN.

18e JAARGANG.

No. 13.

ZATERDAG

8 JAN. 1916

DIT BLAD VERSCHIJNT DONDERDAGS, BEHALVE IN DE VACANTIËN. DE ABONNEMENTSPRIJS IS / 3,50, BIJ VOORUITBETALING / 3,— PER JAAR. DE JAARGANG LOOPT VAN 1 OCTOBER TOT 30 SEPTEMBER. DE PRIJS DER ADVERTENTIËN IS 10 CTS. PER REGEL.

TECHNISCHE BOEK-
HANDEL EN DRUKKERIJ
J. WALTMAN JR., DELFT

INZENDINGEN TE BEZORGEN VOOR
MAANDAGMIDDAG 4 UUR AAN HET
REDACTIE-ADRES: KOORNMARKT 62

VERSLAG VAN DE LOTGEVALLEN DER TECHNISCHE HOOGESCHOOL GEDURENDE DEN CURSUS 1914-1915

UITGEBRACHT IN EEN BUITENGEWONE VERGADERING
VAN DEN SENAAT DER TECHNISCHE HOOGESCHOOL

DOOR

DEN RECTOR-MAGNIFICUS
PROF. W. K. BEHRENS, C. I.
OP ZATERDAG 8 JANUARI 1916

*Edel Grootachtbare heeren Curatoren van
deze hoogeschool,
Hooggeleerde heeren Professoren,
Lectoren, Privaat-docenten, Assistenten,
Ambtenaren en Studenten,
Gij allen, dames en heeren, die door Uwe
tegenwoordigheid belangstelling toont in
onze hoogeschool.*

Toen ik een jaar geleden Uwe welwillende aandacht had bij het geven van een overzicht van de lotgevallen der Technische Hoogeschool gedurende den cursus 1913—1914, sprak ik, aan het einde van mijne taak gekomen, de hoop uit, dat, wanneer ik een volgend maal op dezelfde plaats zou staan om verslag uit te brengen, alsdan de tijden gunstiger zouden zijn.

Helaas! die hoop is thans ijdel gebleken.

De oorlogswoede raast nog steeds voort, heeft zelfs in nog ruimer mate om zich heen gegrepen en niemand is nog in staat, zich een voorstelling te maken, wanneer en hoe dat alles eindigen moet.

En al is nu ons vaderland nog steeds buiten de directe oorlogsverschrikkingen gebleven, indirecte gevolgen ondervinden wij Nederlanders en ook onze hoogeschool er in velerlei opzicht van.

De hoogleeraar P. MEIJER werd, onmiddellijk nadat de oorlog was uitgebroken, naar Duitschland geroepen om militaire diensten aan zijn vaderland te bewijzen. Hem hebben wij dus gedurende den ganschen duur van den cursus 1914—1915 moeten missen. Zijn onderwijs werd, reeds bij den aanvang

van den cursus, ten deele overgenomen door den hoogleeraar A. D. F. W. LICHTENBELT; maar eerst na de Kerstvacantie mocht het gelukken meer volledig te voorzien in de taak, welke volgens het programma den hoogleeraar MEIJER was toebedeeld, toen diens assistent, de werktuigkundig ingenieur B. STEPHAN, na zich daartoe bereid verklaard te hebben en na bij Koninklijk Besluit van 30 December 1914 belast te zijn geworden met het geven van onderwijs, de voordrachten over verbrandingsmotoren en gasgeneratoren op zich nam. Wanneer ik daarbij vermeld, dat de heer STEPHAN zelf als reserve-sergeant van de vesting-artillerie was gemobiliseerd en zijn eenige wekelijksche verlofdag ten bate van onze studenten deed komen, zal men met mij instemmen, dat hem daarvoor bijzondere dank toekomt.

De mobilisatie van ons leger was oorzaak, dat het onderwijs in de beginselen der verbandleer en eerste hulp bij ongelukken van den lector C. VAN DER WORP, dirigeerend officier van gezondheid, gedurende den geheelen duur van den cursus heeft stilgestaan.

De hoogleeraar I. P. DE VOOYS werd benoemd tot onder-voorzitter van het op 10 Augustus 1914 op initiatief en onder eere-voorzitterschap van Hare Majesteit de Koningin opgerichte Koninklijk Nationaal Steuncomité en later, in Februari 1915, tevens tot voorzitter van de zoogenaamde Steenkolencommissie, welke tot taak heeft, het gevaar voor kolennood in ons land zooveel mogelijk te voorkomen en eene rationeele verdeling van de beschikbare hoeveelheden der verschillende soorten van kolen over de verbruikers te bevorderen. Wij beseffen allen ten volle, hoe deze overigens zeer eervolle opdrachten, naast de taak, die hem aan onze hoogeschool is opgelegd, zijne werkkraft tot het uiterste gespannen houdt.

Hetzelfde geldt voor den hoogleeraar L. A. VAN ROYEN, sedert deze in Juni 1915 optrad als voorzitter van het te 's-Gravenhage gevestigde Munitie-bureau, dat werd ingesteld om alle voorbereidende maatregelen te treffen of te bevorderen, noodig voor de verzekering van eene voldoende aanvulling van munitie in oorlogstijd door de Nederlandsche industrie.

Wanneer ik nu ook nog even in herinnering breng, dat de diensten van verschillende assistenten en bedienden tengevolge van de mobilisatie moesten worden gemist, waardoor de taak voor de betrokken hoogleeraren werd verzwaard, dan geloof ik wel de voornaamste punten, betreffende den invloed, welke het aan onze hoogeschool verbonden personeel van den oorlog ondervond, te hebben aangestipt.

Maar ook nog in een ander opzicht was die invloed merkbaar.

Evenals de meeste andere hoofdstukken der Staatsbegroting voor 1915, werd ook dat voor Binnenlandsche Zaken, met het oog op den, na het ontwerpen dier begroting ingetreden, bijzonderen toestand, zeer besnoeid. Tot de teruggenomen posten behoorden ook verschillende, waarbij de Technische Hoogeschool betrokken was, zooals voor noodig gebleken vermeerdering van assistenten en voor het doen verschijnen van een jaarboekje, op overeenkomstige wijze als voor de universiteiten gebruikelijk is.

Maar ik zou, op deze wijze voortgaande, een klaaglied aanheffen, inplaats van een geregeld verslag van de lotgevallen der Technische Hoogeschool gedurende den cursus 1914—1915 uit te brengen, zooals voor heden mijne taak is. Laat ik mij dus thans van die taak gaan kwijten.

In de samenstelling van het College van Curatoren kwam geen verandering.

Evenwel wil ik niet onvermeld laten, dat door de kinderen van wijlen J. E. N. BARON SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE VAN HOEVELAKEN diens geschilderd portret werd geschonken aan de Technische Hoogeschool. Het geschenk werd in de maand Februari 1915, in tegenwoordigheid van vele hoogleeraren, door den oudsten zoon van den overledene aan het College van Curatoren overhandigd met eene toespraak, welke door den Voorzitter van genoemd College beantwoord werd. Het zeer geslaagde schilderstuk heeft eene passende plaats gevonden in de Prinsenkamer, en zal daar tot in lengte van dagen de herinnering levendig houden aan den zoo verdienstelijken eersten president-curator van de Technische Hoogeschool.

Ook moge hier in herinnering worden gebracht, dat de curator Mr. L. H. W. REGOUT bij Koninklijk Besluit van 10 Juli 1915 werd benoemd tot buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister in tijdelijke en bijzondere zending bij den Pauselijken Stoel. Het smart mij, hierop onmiddellijk te moeten laten volgen, dat de heer REGOUT enkele maanden na de aanvaarding van zijne nieuwe waardigheid en na een ziekbed van slechts weinige dagen te Rome is overleden. Deze treffende gebeurtenis valt echter reeds buiten het tijdsbestek, waartoe mijn verslag zich heeft te bepalen. Aan dengenen, die het volgend jaar hier zal staan om dan de lotgevallen gedurende den cursus 1915—1916 te schetsen, blijve dus overgelaten, aan de verdiensten van den heer REGOUT ten opzichte van de Technische Hoogeschool hulde en dank te brengen.

Omtrent den Senaat is het volgende te vermelden.

Bij Koninklijke Besluiten van 2 Juni 1915 werd, met ingang van 7 September daaraan volgende, eervol ontslag verleend aan de hoogleeraren J. A. SNIJDERS C. JZN. en J. A. VAN DER KLOES, met dankbetuiging voor de in hunne betrekking bewezen diensten.

Beiden legde het bereiken van den zeventigjarigen leeftijd de wettelijke verplichting op om als hoogleeraar af te treden; maar gelukkig kan omtrent beiden worden getuigd, dat zij zich nog zoo krachtig en levenslustig gevoelen, dat zij niet voornemens zijn, met het nederleggen van het hoogleeraarsambt, zich nu voor het vervolg aan een behagelijk niets doen over te geven.

Collega SNIJDERS is van 1874 af te Delft werkzaam geweest, eerst gedurende eenige jaren als leeraar, vervolgens als hoogleeraar aan de Polytechnische School en eindelijk, de laatste tien jaren, als hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool. Hij heeft dus één-en-veertig jaar lang zijn aandeel gehad in de opleiding van de Nederlandsche ingenieurs.

Dit feit, op zich zelf reeds als eene groote bijzonderheid aan te merken, treedt nog in een merkwaardiger licht, wanneer men daarbij in het oog houdt, dat SNIJDERS' taak te Delft herhaaldelijk veranderde

en hij zich dientengevolge achtereenvolgens verschillende vakken van onderwijs zag toegewezen.

Aanvankelijk, in 1874, belast met het wis- en natuurkundig onderwijs der technologen en tevens met de leiding van de practische oefeningen in natuurkunde, kreeg hij in 1878 ook de vorming van de ijkers voor zijne rekening. Wegens eene ernstige ziekte van één der hoogleeraren rustte bovendien, gedurende den cursus 1879—1880, het geheele onderwijs in de beschrijvende meetkunde op hem, Ook de lessen in bolvormige driehoeksmeting werden door hem gegeven.

In 1882 werd de algemeene cursus over natuurkunde door den in 1878 als directeur der Polytechnische School optreden hoogleeraar BOSSCHA aan SNIJDERS overgedragen. In 1888 opende hij een afzonderlijken cursus over electrotechniek voor studenten, die het zoogenaamde examen B van de Polytechnische School, ongeveer overeenkomende met het tegenwoordig propaedeutisch examen, achter den rug hadden. Daarmede ging gepaard ontheffing van het onderwijs in meten en wegen voor de ijkers. Sedert 1890 heeft de electrotechniek geheel beslag gelegd op zijnen tijd en heeft hij den algemeenen cursus over natuurkunde uit handen gegeven.

Zijn initiatief en zijn onvermoeid streven hebben ook den stoot gegeven tot de stichting van een nieuw gebouw voor toegepaste natuurkunde en electrotechniek, waarin het onderwijs in de electrotechniek eerst volledig tot zijn recht kon komen. Toen dat gebouw in 1904 met eenige plechtigheid voor het gebruik kon worden opengesteld, is hem daarvoor passende hulde gebracht en werd door de Vakafdeeling voor Electrotechniek van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs het voornemen kenbaar gemaakt, hem zijne buste in brons te vereeren. Die buste heeft, nadat zij gereed was gekomen, eene plaats gevonden in het gebouw aan den Kanaalweg en zal, voor zooveel dat nog noodig mocht wezen, er toe bijdragen, dat de naam van SNIJDERS voor altijd aan dat gebouw verbonden zal blijven.

Collega VAN DER KLOES werd in 1882 benoemd tot leeraar aan de Polytechnische School. Bij de omzetting van de Polytechnische School in de Technische Hoogeschool in 1905 volgde daarop zijne benoeming tot hoogleeraar in de Afdeeling der Wegen Waterbouwkunde om onderwijs te geven in de kennis en het onderzoek van bouwstoffen, de rioleering en watervoorziening en het maken van bestekken en begrotingen.

Hem komt de eer toe, te zijn de grondlegger van het onderwijs in de materialenkennis te Delft. Wat vóór zijn optreden door de aanstaande ingenieurs aan dit vak, voor zooveel het niet valt op het gebied van de mechanische of de chemische technologie; werd gedaan, mag onbeteekenend heeten.

Ook VAN DER KLOES heeft zich in ons midden leeren kennen als een stoere werker en als een onvermoeid ijveraar tegen alles, wat hem op het door hem betreden gebied van de ingenieurskunst verkeerd voorkwam. Onwillekeurig denken wij daarbij allen in de eerste plaats aan zijn hardnekkig gevoerden strijd tegen het gebruik van mortels van ondoelmatige samenstelling, een strijd, die, bij gelegenheid van een proces over een bouwvalligen schoorsteen, aan een Haagsch pleitbezorger de ontboezeming ontlokte van „dien man uit Delft vechtende tegen geheel het metselende Nederland, hoe zou die ooit gelijk kunnen hebben?” VAN DER KLOES bleef het antwoord daarop niet schuldig. Ja — zoo zeide hij — ik heb tegen het geheele metselende Nederland gevochten en vecht nog steeds met de meerderheid ervan. Leef ik lang genoeg, dan zal de meerderheid een minderheid worden.

Wij, die de groote levenskracht kennen en bewonderen, die VAN DER KLOES, trots zijn zeventig

jaren, nog eigen is, wij geven hem een goede kans, dat zijne voorspelling werkelijkheid zal worden.

Nog heeft den Senaat een verlies boven het hoofd gehangen, doordat collega BÖESEKEN, wien in Mei 1915 de onderscheidende benoeming tot lid der Koninklijke Academie van Wetenschappen te beurt viel, enkele maanden later de aanbieding ontving, te worden aanbevolen voor een professoraat te Groningen, waar hij ook vóór zijne benoeming te Delft werkzaam was. Na rijp beraad heeft hij echter gemeend, op het aanzoek niet te moeten ingaan.

Ik wil hier nog eens herhalen, wat ik reeds in eene Senaatsvergadering heb uitgesproken, dat wij hem dankbaar zijn voor het genomen besluit, dat de Technische Hoogeschool met dat besluit is geluk te wenschen en dat wij hopen, dat collega BÖESEKEN nog lang een sieraad voor haar moge blijven.

De heeren J. A. G. VAN DER STEUR en C. B. BIEZENO, van wier benoeming tot tijdelijk buitengewoon hoogleeraar en tot gewoon hoogleeraar reeds in het vorig verslag melding kon worden gemaakt, aanvaardden hun ambt achtereenvolgens op 25 September en 30 September 1914 met het uitspreken van eene rede, welke voor eerstgenoemden tot motto had: „De opleiding van den architect behoort uitsluitend te geschieden aan de Technische Hoogeschool”, en voor laatstgenoemden getiteld was: „De beteekenis der Wiskunde als Hulpwetenschap der Toegepaste Mechanica”.

Bij Koninklijk Besluit van 4 September 1914 werd benoemd tot hoogleeraar in de Afdeeling der Algemeene Wetenschappen om onderwijs te geven in de zuivere en toegepaste wiskunde en de mechanica de electrotechnische ingenieur Dr. J. A. SCHOUTEN, die, ter aanvaarding van zijn ambt, op 2 October 1914 eene redevoering hield, waarvan de titel luidde: „Over het wezen en de practische beteekenis der directe analyses”.

De daareven reeds genoemde Koninklijke Besluiten van 2 Juni 1915, waarbij aan de hoogleeraren SNIJDERS en VAN DER KLOES eervol ontslag werd verleend, bevatten tevens de benoemingen van de opvolgers in de vacatures, daardoor ontstaande. Tot gewoon hoogleeraar in de Afdeeling der Werktuigbouwkunde, Scheepsbouwkunde en Electrotechniek, om onderwijs te geven in de electrotechniek, werd benoemd de werktuigkundig ingenieur Dr. Ing. H. S. HALLO en tot gewoon hoogleeraar in de Afdeeling der Weg- en Waterbouwkunde, om onderwijs te geven in de kennis en het onderzoek van bouwstoffen, de rioleering en watervoorziening en het maken van bestekken en begrotingen, de civielingenieur C. K. VISSER.

Op 17 April 1915 was de Senaat door den Rector-Magnificus en den Secretaris vertegenwoordigd bij de plechtige onthulling van het Van 't Hoffmonument te Rotterdam.

Ik wil de mededeelingen met betrekking tot den Senaat niet besluiten, zonder met een enkel woord hulde te hebben gebracht aan den afgetreden pedel, die dezen Senaat zulk een trouwe hulp was.

J. M. VAN BUGGENUM werd, na 15 jaar in militairen dienst te zijn geweest, laatstelijk als onderofficier, met ingang van 1 Mei 1895 benoemd tot bediende aan de Polytechnische School. Hij deed zich in die hoedanigheid op zoo gunstige wijze kennen, dat, toen bij de totstandkoming van de Technische Hoogeschool een pedel noodig werd, hij daarvoor de aangewezen man werd geacht en dan ook als zoodanig bij ministerieele beschikking van 1 Juli 1905 benoemd werd.

Eene ernstige ziekte heeft hem reeds tegen het einde van den cursus 1913—1914 gedwongen, eenigen tijd rust te nemen. Herhaalde pogingen om zijne

taak weder op te vatten hadden telkens eene wederinstorting tengevolge, zoodat hij zich ten slotte verplicht zag, een verzoek in te dienen om ontslag, dat hem bij ministerieele beschikking van 17 Juli 1915 eervol werd verleend.

Wij hebben in hem een ijverigen, trouwen en stiipen pedel verloren, die steeds met groote toewijding, opgewektheid en welwillendheid alles deed, wat maar mogelijk was om ons behulpzaam te zijn. Voor dat alles wil ik hem nog eens van deze plaats hartelijk dank zeggen en tevens den hartgrondigen wensch uitspreken, dat de thans voor hem ingetreden rust eene gunstige wending in den toestand van zijne gezondheid moge teweeg brengen.

Bij beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken van 23 Augustus 1915 werd, met ingang van 1 October 1915, tot pedel der Technische Hoogeschool benoemd de heer N. VAN DEN BERGE, schrijver bij de administratie van die hoogeschool.

Omtrent het personeel van lectoren valt, behalve hetgeen reeds omtrent den lector VAN DER WORP werd opgemerkt, nog het volgende te vermelden.

Doordat de beide candidaten, die voornemens waren zich voor den cursus 1914—1915 te laten inschrijven voor de lessen in het meten en wegen in verband met den ijk, wegens het vervullen van militairen dienstplicht, van dat voornemen moesten afzien, kon van het geven van die lessen door den lector J. A. TREUB geen sprake wezen.

Mr. J. A. VERAART, van wiens toelating als privaats-docent reeds in het vorig verslag melding kon worden gemaakt, aanvaardde zijne taak op 8 November 1914 met het geven van eene openbare les. Zijn onderwerp luidde: „Inleiding tot de studie van vakvereniging en collectieve arbeidsovereenkomst”.

De privaats-docenten J. F. H. KOOPMAN, w. i., T. J. BEZEMER, J. B. KERPESTEIN, Dr. W. W. VAN DER MEULEN, Dr. A. TOXOPEÛS en Prof. G. J. VAN SWAAY, c. i. traden om verschillende redenen gedurende den cursus 1914—1915 niet als zoodanig op.

Thans overgaande tot eenige mededeelingen betreffende onze studenten, is in de eerste plaats te vermelden, dat het aantal ingeschrevenen bedroeg:

	Voor den cursus	
	1913/14	1914/15
Voor civiel-ingenieur	459	372
„ bouwkundig ingenieur	66	55
„ werktuigkundig ingenieur	304	205
„ scheepsbouwkundig ingenieur	48	34
„ electrotechnisch ingenieur	196	151
„ scheikundig ingenieur of technoloog	277	226
„ mijningenieur	81	66
„ enkele lessen	62	43
„ alle lessen	34	29
„ ijker	1	1
Totaal	1528	1182
Waarvan voor de eerste maal en daarvan voor enkele lessen	369	257
	41	25

In bovenstaande opgave zijn begrepen de volgende aantallen van vrouwelijke studenten:

	Voor den cursus	
	1913/14	1914/15
Voor civiel-ingenieur	2	3
„ bouwkundig ingenieur	5	8
„ werktuigkundig ingenieur	0	0
„ scheepsbouwkundig ingenieur	0	0
„ electrotechnisch ingenieur	6	6
„ scheikundig ingenieur of technoloog	44	49
„ mijningenieur	0	0
„ enkele lessen	24	13
„ alle lessen	4	2
Totaal	85	81
Waarvan voor de eerste maal en daarvan voor enkele lessen	26	18
	12	3

Het aantal ingeschrevenen voor alle studie jaren tezamen verminderde dus met 346. Deze aanzienlijke teruggang was grotendeels te wijten aan de in Augustus 1914 ingestelde mobilisatie van het Nederlandsche leger, die vele van onze studenten onder de wapenen riep, waarbij zich nog voegde de reeds in mijn vorig verslag vermelde groep van het Delftsche Studenten-Vrijwilligerskorps.

Dat ook het aantal voor de eerste maal ingeschrevenen terugliep van 369 tot 257, terwijl toch verreweg de meeste van de eerste-jaarsstudenten den militieplichtigen leeftijd nog niet bereikt hebben, wijst er op, dat de algemeene verslagenheid, die een gevolg was van den korten tijd vóór den aanvang van den cursus ingetreden Europeeschen oorlog, en de onzekere toekomst, welke men tegemoet ging, vele ouders er van terughielden of althans *voorloopig* van deden afzien om hunne zonen voor de ingenieursopleiding te bestemmen.

Als gevolg van de ingenieursexamens, welke na de Kerstvacantie 1914—1915 en vóór de zomervacantie 1915 werden afgenomen, konden de volgende aantallen ingenieursdiploma's worden uitgereikt:

28	voor	civiel-ingenieur.
10	„	bouwkundig ingenieur.
21	„	werktuigkundig ingenieur.
2	„	scheepsbouwkundig ingenieur
21	„	electrotechnisch ingenieur.
21	„	scheikundig ingenieur.
4	„	mijn ingenieur.

Ook hier moet ik wijzen op eene belangrijke vermindering van het aantal diploma's, vergeleken met dat van één jaar te voren. Terwijl toch gedurende den cursus 1913—1914 in het geheel 134 ingenieursdiploma's konden worden uitgereikt, bedroeg dit aantal voor den cursus 1914—1915 slechts 107.

De verklaring van dit verschijnsel ligt voor de hand. Velen, die onder normale omstandigheden in aanmerking zouden zijn gekomen om zich in den laatstgenoemden cursus aan het ingenieursexamen te onderwerpen, moesten daarvan afzien, omdat zij, onder de wapenen zijnde, zich in het geheel niet of slechts onvolledig aan de voorbereiding tot het examen hadden kunnen wijden.

Onder de ingeschrevenen genoten 9 eene rijksbeurs van f 450, met daaraan verbonden vrijstelling van het storten van collegegeld, waarbij valt op te merken, dat, ter bezuiniging wegens de bijzondere tijdsomstandigheden, alleen beurzen, reeds in vorige jaren verleend, werden gehandhaafd, maar geen enkele nieuwe beurs door het Rijk werd verleend.

Voorts verkregen 4 eene beurs uit het Baehrfonds ten bedrage van f 650 en 1 eene beurs uit het s'Jacobfonds van f 1000. Nog werden in den afgelopen cursus aan 5 studenten toelagen, tot een gezamenlijk bedrag van f 1500, verstrekt uit het Studiefonds van de Vereeniging van Delftsche Ingenieurs, terwijl uit het aan het Koninklijk Instituut van Ingenieurs gelegateerde Vrouwe Janssens-Arriënsfonds aan 2 studenten voor de eerste maal beurzen van f 525 werden verleend.

Eindelijk werden in den loop van den cursus achtereenvolgens 17 Belgische uitgewekenen, die niet over voldoende middelen beschikten om het gewone collegegeld te storten, door den Minister van Binnenlandsche Zaken, krachtens art. 54 der hooger-onderwijs wet, aangewezen als bevoegd om de lessen aan de Technische Hoogeschool gedurende den cursus 1914—1915 te volgen.

Het Koninklijk Besluit van 25 Februari 1913,

betreffende het toekennen van studietoelagen aan studenten, die geslaagd zijn in het propaedeutisch examen voor civiel-ingenieur en genegen zijn zich te verbinden om, na verkrijging van het ingenieursdiploma, in dienst te treden bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken of bij de Staatsspoorwegen in Nederlandsch Indië, werd ingetrokken en vervangen door een Koninklijk Besluit van 11 Maart 1915 No. 103.

De voornaamste wijzigingen, welke dit laatste Koninklijk Besluit in de regeling van het dienstverband heeft gebracht, zijn de volgende:

1°. De keuze der studenten, die tot het dienstverband zullen worden toegelaten, geschiedt op voordracht van de Afdeeling der Weg- en Waterbouwkunde, welke afdeeling voortaan rechtstreeks in briefwisseling treedt met het Departement van Koloniën, terwijl zulks vroeger plaats had door tusschenkomst van het College van Rector-Magnificus en Assessoren.

2°. De toelage is, als vroeger, gebleven f 1000 's jaars, te genieten gedurende ten hoogste vier jaren. Daaraan is echter thans de bepaling toegevoegd, dat aan hen, die het ingenieursdiploma verwerven, binnen vier jaren na het afleggen van het propaedeutisch examen, eene belooning kan worden toegekend tot het bedrag, dat zij alsnog zouden hebben kunnen genieten wanneer zij het ingenieursexamen later hadden afgelegd.

Bij beschikking van den Minister van Koloniën van 29 Maart 1915 werd aan 29 studenten de toelage van f 1000 's jaars voor hun verderen studietijd toegekend. Van de bedoelde 29 studenten waren 2 voor het propaedeutisch examen van civiel-ingenieur geslaagd in 1911, 1 in 1912, 5 in 1913 en de overige in 1914.

De regeling, betreffende in opleiding zijnde aanstaande mijn ingenieurs met bestemming voor den Indischen dienst, waarvan reeds in het vorige verslag sprake was, heeft haar beslag gekregen bij de Koninklijke Besluiten van 13 November 1914 No. 33 en 26 Juli 1915 No. 18.

Volgens deze regeling kunnen, voor de betrekking van Ingenieur bij het Mijnwezen in Nederlandsch Indië, jongelieden in opleiding worden genomen, die met goeden uitslag het eerste gedeelte van het candidaatsexamen voor mijn ingenieur hebben afgelegd, terwijl in bijzondere gevallen, ter beoordeeling van den Minister van Koloniën, ook andere die aan de Technische Hoogeschool studeeren of aldaar de studie aanvangen, voor hetzelfde doel in opleiding kunnen worden genomen.

Zij, die in opleiding genomen zijn, volgen hunne studiën naar aanwijzingen, hun te geven door den hoogleeraar van de Afdeeling der Mijnbouwkunde, meer bijzonder belast met de afdoening der aangelegenheden betreffende de opleiding en aanwijzing der candidaat-mijn ingenieurs voor den Indischen dienst. Zij zijn verplicht, gedurende hun studietijd, deel te nemen aan reizen, ter bestudeering van mijnen en aan geologische tochten. Nadat zij het diploma van mijn ingenieur hebben verworven, doen zij eene wetenschappelijke en technische reis gedurende ten hoogste twaalf maanden, waarmee hun opleiding is beëindigd.

Zij genieten, gedurende hunne geologische en mijnbouwkundige reizen, eene toelage van f 8.— per dag en een daggeld van f 4.— gedurende den tijd, dien zij aan de Technische Hoogeschool te Delft doorbrengen, wanneer hun wordt opgedragen, de wetenschappelijke bewerking van de op hunne reizen verzamelde gesteenten en gegevens. Voor den tijd, gedurende welken zij niet in het genot zijn van die toelagen, kan hun, ter tegemoetkoming in de studie-

TWEEDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van 8 JANUARI 1916. No. 13.

kosten, eene toelage worden toegekend naar reden van f 1000 's jaars. Deze toelage kan aan hen, die van den aanvang hunner studie af aan de Technische Hoogeschool te Delft als candidaat-mijnningenieur voor den Indischen dienst worden aangenomen, worden toegekend voor ten hoogste zes jaren. Aan hen, die op een later tijdstip worden aangenomen, kan de toelage worden toegekend ten hoogste voor den tijd, die naar het oordeel van den Minister nog vereischt wordt om het ingenieursdiploma te kunnen verwerven. Aan hen, die het diploma verwerven vóór het verstrijken van den uitersten termijn, gedurende welken zij in het genot van de studietoelage zijn gesteld, kan eene belooning worden toegekend tot het bedrag, dat zij zouden hebben kunnen genieten, wanneer zij het ingenieursexamen later hadden afgelegd.

De toelage kan ook worden toegekend in den vorm van eene tegemoetkoming, doch tot geen hooger bedrag dan f 4000, aan hen, die zich eerst later dan na het afleggen van het eerste gedeelte van het candidaatsexamen, doch vóór het afleggen van het ingenieursexamen, voor den Indischen dienst verbinden.

Gedurende den cursus 1914—1915 werden in opleiding genomen 12 candidaat-mijnningenieurs voor den Indischen dienst, waarvan 7 in het bezit waren van het diploma van met goed gevolg afgelegd candidaatsexamen, 3 geslaagd waren voor het eerste gedeelte van het candidaatsexamen, terwijl van 2 verwacht mocht worden, dat zij het volledig candidaatsexamen binnen een jaar zouden kunnen afleggen.

De graad van doctor in de technische wetenschap werd, na de verdediging van een proefschrift en stellingen, behaald door de scheikundige ingenieurs C. J. VAN NIEUWENBURG, P. E. VERKADE en W. D. COHEN en den civiel-ingenieur F. A. VENING MEINESZ.

Betreffende de drie prijsvragen van de Afdeeling der Werktuigbouwkunde, Scheepsbouwkunde en Electrotechniek is te vermelden, dat slechts op één van deze, namelijk die betreffende eene kritiek van den magnetischen spanningsmeter volgens Rogowski, een antwoord is ingekomen.

De afdeeling is van meening, dat dit antwoord wel verdiensten heeft, voornamelijk wat betreft het theoretische gedeelte en het wisselstroomtoestel met ijzer, dat door den schrijver in aansluiting aan een door Dr. ROGOWSKI reeds gegeven wenk ontworpen werd, maar is toch anderzijds gestuit op gebreken van zoo ernstigen aard, dat het antwoord moet worden geacht, niet te voldoen aan de eischen, welke voor bekroning met den gouden eerepenning gesteld moeten worden.

Later zal het oordeel op de gebruikelijke wijze meer uitvoerig worden bekend gemaakt.

Door de Afdeeling der Scheikundige Technologie werden twee prijsvragen uitgeschreven, te beantwoorden vóór 1 September 1916 door studeerenden aan eene Nederlandsche instelling van hooger onderwijs.

Ik kom thans tot eenige mededeelingen betreffende de gebouwen.

Besloten werd, bij het in aanbouw zijnde nieuwe laboratorium voor microscopische anatomie in den Wippolder een proeftuin aan te leggen, welke door den betrokken hoogleeraar en het College van Curatoren noodzakelijk werd geacht. Aanvankelijk was

de regeering van die noodzakelijkheid niet ten volle overtuigd. Nadere nauwgezette overweging heeft haar echter doen inzien, dat inderdaad zulk een proeftuin met kassen niet kan worden gemist en de voor dien tuin gevorderde terreinophooging werd dan ook reeds tot stand gebracht, nadat eene aanvraag van het daarvoor noodige bedrag bij suppletoire begrooting door het Departement van Binnenlandsche Zaken bij de Staten-Generaal aanhangig was gemaakt.

Een bijzondere omstandigheid maakte het namelijk gewenscht, die ophooging niet langer uit te stellen. Door dat werk op te dragen aan een aannemer, die in de onmiddellijke nabijheid van het in aanbouw zijnde laboratorium nog andere grondwerken onderhanden had, kon het met belangrijk minder kosten plaats hebben, dan wanneer de terreinophooging later als een op zichzelf staand werk zou moeten worden uitgevoerd.

De daareven bedoelde verhooging van hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1914 heeft het ook mogelijk gemaakt, dat tijdelijke maatregelen konden worden getroffen ter voorziening in de behoefte aan meer laboratorium-ruimte voor het scheikundig onderwijs.

Evenals in 1911, toen het voormalig weeshuis der Gereformeerden in huur moest worden genomen en gedeeltelijk tot hulp-laboratorium is ingericht, dreigde wederom stagnatie door het snel toenemend aantal studenten. In het begin van het jaar richtten een vijftal ingeschreven studenten tot Curatoren een schrijven, inhoudende de klacht, dat zij gedurende den loopenden cursus, wegens plaatsgebrek, nog geen gelegenheid hadden aan de oefeningen in de analytische scheikunde deel te nemen. In totaal hadden 174 een plaats gevraagd, terwijl slechts voor 164 ruimte beschikbaar was, zoodat aanvankelijk 10 studenten niet tot het practisch werk konden worden toegelaten. Wel is waar zijn in den loop van den cursus langzamerhand allen nog geplaatst, doordat door vertrek van sommige en verandering van studierichting van andere studenten ruimte vrij kwam; maar het bleek in ieder geval noodzakelijk, dat zoo spoedig mogelijk naar vermeerdering van laboratorium-ruimte werd uitgezien, omdat althans bij den aanvang van den eerstvolgenden cursus met stelligheid een aanzienlijk tekort aan plaatsen te verwachten was. Men raamde dit tekort op 38 à 48.

Teneinde hierin tijdig te voorzien, werden de volgende spoedmaatregelen ontworpen:

het alsnog tot laboratorium inrichten van een gedeelte van het voormalig weeshuis;

het ontruimen van eenige lokalen, bij de burgerlijke bouwkunde in gebruik, en het inrichten van deze lokalen voor de scheikunde;

het onderbrengen van de burgerlijke bouwkunde in bestaande hulplokalen aan den Verwersdijk, welke daartoe uitbreiding vorderden.

Aangezien alleen dan de dreigende stagnatie in het onderwijs was te voorkomen, wanneer in de zomervacantie de verschillende voorzieningen konden worden getroffen, en de tijd ontbrak om in deze de beslissing van de Staten-Generaal af te wachten, heeft de Minister gemeend, inmiddels de opdracht tot uitvoering te mogen doen uitgaan.

In de daareven bedoelde ruimte, vrij gekomen door het overbrengen van de burgerlijke bouwkunde naar de hulplokalen aan den Verwersdijk, werd op den beganen grond een laboratorium gereed gemaakt voor het plaatsen van inrichtingen en toestellen, zooals die, waarvan de verschillende takken der scheikundige nijverheid zich bedienen, teneinde het onderwijs van de aanstaande scheikundige ingenieurs in de technische richting te kunnen uitbreiden. Twee kleinere bovenlokalen werden daarbij als analytisch

laboratorium ingericht voor het onderzoek van de beneden te verwerken grondstoffen en verkregen producten, benevens dat van den gang der fabricage.

Eén toestel kon bereids in het benedenlokaal worden opgesteld, namelijk een dubbel-effect verdamp-toestel met bijbehorende stoommachine, lucht- en waterpomp, oppervlakte-condensator enz. De verdere uitrusting moest echter worden uitgesteld tot na het beschikbaar stellen van de daarvoor noodige fondsen. Intusschen zal met die verdere uitrusting nog niet anders worden verkregen dan eene *voorloopige* inrichting, in afwachting van een nieuw laboratorium voor scheikundige technologie, waarvoor de plannen nog in bewerking zijn.

In de begroting voor 1915 van het, in het vorige verslag door mij vermelde, bouwfonds voor het Departement van Binnenlandsche Zaken, ten bedrage van drie miljoen gulden, was f 235700 uitgetrokken voor de Technische Hoogeschool. Verreweg het grootste gedeelte van deze som, namelijk f 200000, was bestemd voor het in den Wippolder in aanbouw zijnde laboratorium voor microscopische anatomie en den daarbij behoorenden, reeds door mij genoemden, proeftuin.

In diezelfde begroting was ook een memoriepost opgenomen voor stichting van een nieuw laboratorium voor analytische scheikunde. De toelichting tot dezen memoriepost brengt in herinnering, dat in het systematisch werkplan voor de gebouwen der Technische Hoogeschool ook is opgenomen de stichting van een laboratorium voor analytische scheikunde naast de bestaande scheikundige laboratoria op het terrein tusschen West-Vest en Oude Delft.

Nu het reeds eenige malen noodig bleek, ter voorziening in de steeds toenemende behoefte aan meer plaatsruimte voor het scheikundig onderwijs, tijdelijke, vrij kostbare maatregelen te treffen, verdient het ongetwijfeld alle aanbeveling, zoo spoedig mogelijk tot den bouw van een definitief laboratorium over te gaan. Intusschen bleek het aantal studenten, waarop de nieuwe stichting berekend dient te zijn, zoozeer toegenomen, dat het terrein tusschen West-Vest en Oude Delft geen voldoende ruimte meer biedt. Er moet derhalve naar een ander terrein worden omgezien.

Dit terrein is gevonden in den Wippolder. Laat ons hopen, dat het volgende verslag er van zal kunnen getuigen, dat de bouw van het laboratorium daar niet alleen begonnen, maar zelfs reeds een flink eind gevorderd is.

De toestand in het laboratorium voor microchemie en metallographie is hopeloos geworden.

Voor de practische oefeningen in de metallographie zijn slechts twee plaatsen beschikbaar, zoodat in het gunstigste geval niet meer dan 12 studenten, in ploegen verdeeld, aan die oefeningen zouden kunnen deelnemen. De beide plaatsen waren echter doorlopend ingenomen voor het verrichten van een meer uitgebreid onderzoek door een officier van het munitiebureau te 's-Gravenhage en een werktuigkundig ingenieur van de artilleriewerkplaatsen te Soerabaya.

Maar wanneer ik nu bovendien nog vermeld, dat in den loop van den cursus 1914—1915 werd besloten tot eenige wijziging in het onderwijs betreffende de kennis en het onderzoek der bouwstoffen voor de studenten van de Afdeling der Werktuigbouwkunde, Scheepsbouwkunde en Electrotechniek, dat deze studenten dientengevolge voortaan in hun tweede studiejaar zijn aangewezen tot het volgen van een cursus in metallographie met daaraan verbonden practische oefeningen en dat zich nu, bij den aanvang van den nieuwen cursus, reeds 59 studenten voor die oefeningen

aanboden, dan zal men mij moeten toegeven, dat de toestand inderdaad hopeloos mag worden genoemd. Met den meesten spoed dient de hand te worden geslagen aan den bouw van een nieuw microchemisch en metallographisch laboratorium.

Aan den onvoldoenden toestand van de verlichting in het gebouw voor landmeten, waterpassen en geodesie werd tegemoet gekomen; bij het einde van den cursus was de gasverlichting opgeruimd en naderde eene electriche installatie hare voltooiing.

Mocht nu ook weldra gehoor worden gegeven aan de klachten van collega BEYERINCK, die, voor den toestand van het oudere gedeelte van het laboratorium voor microbiologie, de bestaande verlichting door lichtgas hoogst nadeelig acht en reeds sedert eenige jaren heeft aangedrongen op het vervangen van die verlichting door eene electriche.

De instrumentmakerswerkplaats met daaraan verbonden afdeling voor houtbewerking en glasblazerij, behoorende bij het gebouw voor natuurkunde en electrotechniek, heeft wederom talrijke herstellingen uitgevoerd, ook voor andere afdelingen van de Technische Hoogeschool en voor andere Rijksinrichtingen, zooals de artillerie-constructiewerkplaats en de marinewerf te Amsterdam. Ook werden verschillende nieuwe instrumenten vervaardigd. De moeielijkheden betreffende transport en gebrek aan grondstoffen konden tot nu toe steeds worden overwonnen.

Aangemaakt werden onder anderen voor het natuurkundig en electrotechnisch laboratorium toestellen voor de bepaling van het aardmagnetisme en voor het onderzoek van wrijving van vloeistoffen, een ontvangtoestel voor radio-telegrafie, een regelbare zelf-inductiespoel, verschillende magnetische spanningmeters, een viscosimeter en een toestel voor corrosie-onderzoek. Aan het Delftsch Studenten-Vrijwilligerskorps verleende de werkplaats hulp voor het van wege dat korps ingerichte radiotelegafisch station.

De turbogenerator, systeem Laval, van het gebouw aan de West-Vest werd naar het dynamo-laboratorium overgebracht om daar gemonteerd en in gebruik gesteld te worden.

Door schenking kwam het natuurkundig en electrotechnisch laboratorium in het bezit van 2 oude booglampen van de firma Rietschoten en Houwens te Rotterdam en 1 oude gelijkstroomdynamo van de firma Heemaf te Hengelo.

Door aankoop werden verkregen een inductieklos met synchronen onderbreker, een inductieklos voor radiotelegrafie, een hoogfrequentiemachine en verdere toestellen voor radiotelegrafie.

In het werktuigkundig laboratorium kwam eene koelinstallatie, geleverd door Grasso's Machinefabrieken te 's-Hertogenbosch, gereed. Zij bleek goed te voldoen en voor het verrichten van onderzoekingen doelmatig ingericht te zijn. In de meerdere hoeveelheid dienstwater, welke deze installatie van het laboratorium vordert, was tijdig voorzien door de opstelling van een roterende pomp, systeem Pittler, van zeer moderne constructie.

Voorts kwam een hoogdruk-centrifugaalpomp gereed, waarmede eene drukhoogte, overeenkomende met een waterkolom van 300 M., wordt verkregen. Ondanks het groote aantal van 2000 omwentelingen per minuut geeft de inrichting geen aanleiding tot bezwaren en blijkt zij zeer doelmatig tot het maken van experimenteele studiën.

De oplevering van eene stoomturbine met dynamo van de firma Brown, Boveri en Co. te Baden in Zwitserland ondervond groote vertraging ten gevolge van den ingetreden oorlogstoestand. Tegen het einde van den cursus in werking gesteld, bleek deze machine

voorloopig goed te voldoen; kleine onvolkomenheden worden nog in orde gebracht.

Verschillende instrumenten werden aangeschaft, waarvan een meetinrichting voor voedingwater, systeem Schmidt in Zürich, in het bijzonder moge vermeld worden.

De verzameling modellen en hulpmiddelen ten dienste van het onderwijs in de werktuigbouwkunde werd verrijkt met een model van een Woodson-pomp, geschonken door de firma Gebr. Kam te Rotterdam.

De verzameling van hulpmiddelen ten dienste van het onderwijs in de scheepsbouwkunde werd uitgebreid met eene inrichting om, aan boord van een varend schip, zoowel de scheepssnelheid als de snelheid van het water ten opzichte van het varende schip op een bepaalde plaats naast den romp te meten.

Door den modelmaker-timmerman werd een model van het groote stoomschip „Imperator” vervaardigd.

De uitslagzolder werd in het begin van de maand October 1914 beschikbaar gesteld voor het onderbrengen van Belgische vluchtelingen. Dientengevolge kon eerst in de maand April 1915 begonnen worden met de oefeningen in het uitslaan van scheepslijnen, terwijl die oefeningen enkele weken later weder moesten ophouden wegens de uitvoering van noodige herstellingen in het gebouw.

In het gebouw voor mijnbouwkunde werd de verzameling ertsen door aankoop uitgebreid. Door den mijningenieur A. D. VALK werd de door hem, als assistent, bijeengebrachte verzameling ertsen en gesteenten uit Zuid-Spanje nog aangevuld en afgewerkt. Door den assistent G. BOUWMEESTER werden prachtige ertsen en gesteenten uit Hongarije, betreffende het voorkomen van goud aldaar, verzameld. De verzameling ertsen voor onderzoekingen in het metallurgisch laboratorium werd door schenking van oud-leerlingen verrijkt.

Voor het laboratorium voor microchemie en metallographie werd besloten tot aanschaffing van een standaardmachine ter bepaling van de elasticiteitsgrenzen, onder verschillende omstandigheden, zoowel van staal en ijzer als van de verschillende legeringen. Hoewel deze machine besteld en de fundeering bereids gemaakt werd, bleef de buitenlandsche fabrikant nalatig in de aflevering, zich beroepende op de tijdsomstandigheden.

Nadat eindelijk de uit Duitschland verwachte kasten voor het boekenmagazijn van het nieuwe bibliotheekgebouw op het voormalige exercitieveld geleverd en opgesteld waren, kon in Juli 1915 met de verhuizing naar dat gebouw begonnen worden. Dat die verhuizing een zeer moeizaam werk was en eenige maanden noodig waren om alles over te brengen, zal voor een ieder duidelijk zijn, wanneer men verneemt, dat de bibliotheek van de Technische Hoogeschool ongeveer 170000 boeken en plaatwerken omvat en dat met de verhuizing gepaard is gegaan eene geheele verandering in de rangschikking van de boeken.

In de oude bibliotheek in het hoofdgebouw aan het Oude Delft waren de boeken rubrieksgewijze geplaatst, overeenkomstig eene indeeling van den conservator der Leidsche Universiteitsbibliotheek P. A. TIELE, gemaakt in 1863. Deze wijze van plaatsing vordert zeer veel ruimte, daar de boeken genummerd werden, naar gelang ze inkwamen, zoodat boeken van groot en van klein formaat naast elkaar kwamen te staan. Bovendien is de indeeling van den catalogus van TIELE niet meer op de hoogte van den tijd.

Daarom worden de boeken in het nieuwe bibliotheekgebouw volgens een geheel andere systematische indeeling gerangschikt. Voor de wiskundige wetenschappen was deze nieuwe regeling reeds voorbereid en vóór eenige jaren gereed gekomen; voor de burgerlijke bouwkunde heeft zij thans ook haar beslag gekregen. In het nieuwe gebouw zullen, tot besparing van ruimte, *alle* boeken volgens hun formaat bijeen worden geplaatst.

Aan de nieuwe systematische indeeling wordt nu hard gewerkt. Zij heeft ten gevolge, dat alle boeken moeten worden vernummerd. De oude etiketten moeten worden verwijderd en vervangen door nieuwe, terwijl de nieuwe rubriek- en plaatsnummers op de fiches van een kaartcatalogus genoteerd moeten worden. Het is duidelijk, dat een en ander van het daarmede belaste personeel een zeer tijdroovende arbeid vordert.

Ontegengesteld zal, door de nieuwe indeeling en plaatsing, voor de gebruikers van de bibliotheek het niet meer mogelijk zijn om, evenals vroeger, zelf, staande voor de kasten, boeken uit te zoeken. Met het toenemen van den omvang der boekenverzameling en van het aantal bezoekers, dat gelijktijdig in het bibliotheekgebouw aanwezig is, nemen echter tegen een dergelijk gebruik van de bibliotheek de bezwaren voor een richtig beheer toe, terwijl het nadeel, geen toegang meer te hebben tot de ruimten, waarin de boeken zijn opgesteld, voor de bezoekers grootendeels zal komen te vervallen, indien maar een goede systematische catalogus kan worden geraadpleegd.

Over de inrichting van het fraaie, nieuwe bibliotheekgebouw zal ik hier niet nader uitwijden, aangezien de ingebruikneming reeds valt buiten het tijdsbestek van mijn verslag.

Het bibliotheekbezoek was, tengevolge van de door de mobilisatie veroorzaakte belangrijke vermindering van het aantal ingeschrevenen, aanmerkelijk minder dan vorige jaren.

Het aantal bons voor uitgeleende werken bedroeg echter toch nog 6098, of slechts ongeveer een zesde minder dan gedurende den cursus 1913—1914.

Bij den aanvang van den cursus, en ook nog in de eerste maanden, schenen tal van tijdschriften op te houden te verschijnen. Later herstelde zich dit echter weder en het getal buitenlandsche periodieken, waarvan de uitgave tengevolge van den oorlog gestaakt werd, is dan ook niet groot.

De invloed van het oorlogsmonster op de boekenproductie is echter goed merkbaar. De zichtzendingen van boekwerken hielden bijna geheel op, zoodat er meer op bestelling moest worden aangekocht.

Ter completeering van de verzameling, werden deels aangekocht, deels ten geschenke ontvangen een groot getal buitenlandsche dissertatiën op natuurwetenschappelijk en technisch gebied. De op die wijze aangevulde verzameling werd geordend, op kaarten gecatalogiseerd en in portefeuilles gerangschikt naar de hoogeschoolen en jaren.

De gewone jaarlijksche verzending naar het buitenland van de proefschriften der aan onze Technische Hoogeschool gedoctoreerden kon in het afgelopen jaar niet plaats hebben.

Het aantal aangekochte en ten geschenke ontvangen banden bedroeg 764, waaronder ook zijn begrepen de handboeken, woordenboeken enz., bestemd voor plaatsing in de handbibliotheken der verschillende leeszaalen van het nieuwe gebouw.

Zeer veel moeite gaf het in verband met de verhuizing noodige opvragen van *alle* uitgeleende werken. Niet weinigen gaven zelfs aan de meest dringende, herhaalde verzoeken geen gehoor.

De Afdeeling der Weg- en Waterbouwkunde ontving van Dr. J. I. CLUYSENAER, c. i., een aantal

boekwerken, grootendeels betrekking hebbende op het spoorwegwezen, ten geschenke en van den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken in Nederlandsch Indië eenige teekeningen en kaarten, betrekkelijk irrigatiewerken daar te lande.

In April 1915 ontving ik van de „Commission Centrale des intérêts intellectuels des Belges en Hollande” het verzoek om aan eenige Belgische belangstellenden de gelegenheid te geven tot het bezoeken van verschillende laboratoria en verzamelingen onder deskundige leiding.

Nadat ik mij verzekerd had van de medewerking van verschillende hoogleeraren en na verdere voorbereiding, kon het bezoek op 12 Mei 1915 plaats hebben. Een dertigtal Belgen, waaronder enkele professoren en fabrikanten, overigens grootendeels ingenieurs, heeft zich in drie groepen verdeeld, waarvan elke groep twee of meer van de hieronder genoemde gebouwen met de daarin aanwezige laboratoria en verzamelingen in oogenschouw heeft genomen:

1. het gebouw voor natuurkunde en electro-techniek;
2. het gebouw voor werktuigbouwkunde en scheepsbouwkunde;
3. het gebouw voor mijnbouwkunde;
4. het gebouw voor scheikundige technologie;
5. het gebouw voor microbiologie;
6. het tijdelijke gebouw voor microchemie en metallographie.

In sommige van die gebouwen werden, tijdens het bezoek, demonstraties gehouden.

Met voldoening mag worden vastgesteld, dat de Belgische deskundigen een onverdeeld gunstigen indruk hebben gekregen van alles, wat in de laatste jaren in het belang van het technisch hooger onderwijs in Delft is tot stand gebracht. Zij hebben dit niet alleen tijdens het bezoek zelf bij herhaling te kennen gegeven, maar hebben ook nog later in een schrijven, dat ik van hen mocht ontvangen en in een nummer van het dagblad „l'Echo Belge” van hunne groote waardeering, ja zelfs bewondering, doen blijken.

Zooals ik bekend mag onderstellen, heeft zich hier te lande gevormd eene Centrale Commissie voor ontwikkeling en ontspanning der gemobiliseerde troepen, waarin ook de Departementen van Oorlog, van Marine, van Binnenlandsche Zaken en van Landbouw, Nijverheid en Handel vertegenwoordigd zijn.

Op 21 September 1914 richtte de hoogleeraar VAN BLOM, als lid van die Centrale Commissie, tot zijne ambtgenooten en verder personeel van de

Technische Hoogeschool eene opwekking tot het geven van cursussen en het houden van losse voordrachten voor het beoogde doel. Een gevolg daarvan was, dat zich ongeveer een dertigtal hoogleeraren, privaats-docenten en assistenten en een bedrijfsingenieur-conservator beschikbaar stelden.

Intusschen schijnt van de ruime aanbieding maar matig gebruik gemaakt te zijn. In Delft zelf bleek gelegenheid tot ontspanning en afleiding voor de gemobiliseerden genoegzaam aanwezig te zijn, terwijl voor de manschappen van de hier gevestigde verband-plaatsafdeeling door haren commandant reeds cursussen waren georganiseerd met leeraren uit den troep.

Wat mij van de werkzaamheid van het personeel onzer hoogeschool in de bedoelde richting bekend is geworden, bepaalt zich tot een cursus van eenige weken in kennis van bouwstoffen, gegeven door Prof. J. A. VAN DER KLOES voor ongeveer 70 in 's-Gravenhage gelegerde manschappen van de Genie, voordrachten van Prof. A. F. GIPS op kunsthistorisch gebied en voordrachten, door den assistent J. A. LOHR m.i. te Woudrichem gehouden over de delfstoffelijke voortbrenging onzer Oostindische bezittingen.

Het in mijn vorig verslag vermelde wielrijderskorps, deel uitmakende van het Delftsch Studenten-Vrijwilligerskorps, heeft de gelukkige gedachte gehad, eene verplaatsbare inrichting voor draadloze telegrafie samen te stellen en aan de legerautoriteiten aan te bieden.

Het wielrijderskorps, dat de inrichting met eigen krachten tot stand bracht, waarbij een welwillend door één der leden van het korps afgestane automobiel als verplaatsbaar station werd ingericht, werd te Delft geoefend in het dekken van dit station. Nadat deze oefening ver genoeg gevorderd was, werd het korps in het legerverband opgenomen en naar de provincie Noord-Brabant gedirigeerd. Toen het, in het begin van Februari 1915, voldoende afgericht bleek te zijn, keerde het wielrijderskorps met groot verlof uit het Zuiden van ons land terug te Delft, ingehaald met trommelslag en hoorngeschal.

Hiermede ben ik gekomen aan het einde van de taak, welke ik mij voor dit verslag had gesteld.

Ik sluit thans deze buitengewone vergadering van den Senaat der Technische Hoogeschool, maar verzoek de aanwezigen, namens het College van Curatoren, nog eenige oogenblikken te willen blijven vertoeven.

ADVERTENTIEN.

Mr. L. DE ROOY, Advocaat te 's Gravenhage,
Spuistraat 1, Telefoon H 2070, REPETEERT

Staats- en Administratief Recht.

DICTATEN

voor candidaats- en ingenieurs-examen
TER OVERNAME GEVRAAGD.

Brieven onder No. 141 aan het Bureau van dit Blad.

OUDE DELFT 120 - DELFT.

Uitzending van Dinners.

Levering van Schotels.

Dagelijks verkrijgbaar de bekende NASSI GORENG.

Aanbevelend,

Oude Delft 120 : Chr. F. RÜTER.

Hebt U iets op te ruimen

als: GEDRAGEN KLEEDING, SCHOENEN,
RIJWIELEN, enz., enz., zendt Briefkaart aan 2151

Jac. Th. Zonderland, Hoefkade 729, d. Haag

en U ontvangt de hoogste waarde.

REPETITOR geeft les in vakken van het propaedeutisch examen voor werktuig- en scheepsbouwkundig ingenieur.

Brieven franco onder No. 147, Bureau van dit Blad.

Net gedragen Heerenkleeding

wordt tegen hooge prijzen ingekocht door F. M. UPHUS, Van der Werffstraat 32B, ROTTERDAM. Telefoon Interc. 8736.

Dagelijks aan huis te ontbieden.